

Om nordisk musikk

Tim Howell, red., 2020. *The nature of Nordic music*. Abingdon: Routledge. xxii+250 s. ISBN: 978-1-138-20718-9 (hardback), 978-0-367-77707-4 (paperback), 978-1-315-46285-1 (e-bok).

Hvilke forventninger skaper en boktittel som *The Nature of Nordic Music*? Hos denne anmelder leder det umiddelbart til ambivalente funderinger omkring, på den ene siden, et betimelig ønske om kritisk diskusjon av hva et konsept om nordiskhet skulle innebære i historisk, estetisk, kulturell og sosial kontekst, muligens også drøftinger av naturbegrepet i et posthumanistisk, og kanskje økomusikologisk, teorilandskap. På den andre siden kjenner jeg på en skeptisk formodning om essensialistiske premisser, reduksjonistiske tilnærminger og simplistiske slutninger, noe som har en viss tilbøyelighet til å følge av temaer som innledes med «the nature of ...».

Heldigvis innledes antologien med et fint forord av redaktør Tim Howell, hvor han diskuterer noen av de motstridende assosiasjoner som kan gis av tittelen. Howell spør hvorvidt begrepet nordisk er nyttig, så lenge det primært viser til geografisk sammenheng, men ikke nødvendigvis til felles kulturell identitet. Ved vekselvis å anta et innenfra- og utenfra-perspektiv, får han fram at oppfatningene av konseptet varierer fra introspektive betraktninger over spesifikke forutsetninger, tradisjoner og særpreg til markedsførte stereotyper knyttet til så vel musikk og soundestetikk, film og serier, arkitektur og design som til relativt eksotiske oppfatninger av åpne, øde og dramatiske nordiske landskaper preget av kontrastfylte årstider. Howell presiserer at boken gjennomgående er ment å spille på den dobbelte betydningen av «the nature of» – på den ene siden som egenskaper, særpreg og kvaliteter ved nordisk musikk, på den andre siden som en erkjennelse av at naturkrefter, landskap, klima og miljø inspirerer og betinger kreative prosesser. Samtidig understreker han at begrepene «nordisk» og «natur» skal betraktes som sosialt og historisk konstruerte, og avviser dermed et romantiserende, nasjonalistisk narrativ som tillegger steder og nasjoner iboende egenskaper.

I tillegg til forordet består boken av 12 kapitler som er gruppert i tre hoveddeler, noe som ifølge redaktøren muliggjør en logisk progresjon fra metateoretiske spørsmål til spesifikke temaer som vedrører musikalske og andre tilnærminger, holdninger, repertoar og innflytelseskilder.

Bokens første hoveddel, *Identities*, inneholder fire kapitler, som er tenkt å gi et introspektivt perspektiv på politiske, kulturelle, språklige og musikalske identiteter som preger de nordiske nasjoner. Michael Fjeldsøe og Sanne Krogh Groths kapittel «'Nordicness' in Scandinavian music: A complex question» viderefører i så måte en kritisk, konstruktivistisk tilnærming til forestillinger om nordiskhet, hvor de overbevisende argumenterer for at denne ideen har opphav i den tyske nasjonalromantikkens utlegning av konsepter som «folk» og «nasjon» etter Herder, hvormed nordiske komponister ble opplært – især ved konservatoriet i Leipzig – i hvordan man komponerer nasjonal musikk, i dette tilfelle med tilknytning til Norden

Recensioner

som en imaginær størrelse. Interessant er også forfatterens videre diskusjon av hvordan nordiske samarbeidsinstitusjoner på festivalfeltet, hvor Den nordiske Musikfest i 1888 og dens avlegger Nordisk Musikkfest gjennom 1900-tallet helt fram til i dag, har holdt ideen om nordisk (kunst)musikk og dens betydning i live, internt så vel som posisjonert i internasjonal sammenheng.

Hans Weisethaunet følger i kapitlet «Escaping Nordic musical exoticism?» dette kulturkritiske sporet gjennom studier som setter søkelys på hvordan henholdsvis Arne Nordheims komposisjonspraksis og nordisk jazz fra 1960-tallet setter i spill spenninger mellom det nasjonale og det internasjonale. Ved å betegne ideen om nordisk musikk påståtte nærhet til natur som en oksymoron, stiller han spørsmål ved om det fins en måte å unngå denne typen essensialiserende og eksotiserende strategier på i måten det skrives om fenomenet. Med Nordheim er Weisethaunet inne på at den nye musikken ikke søker å representere nasjonen/regionen, men snarere å transformere den i overensstemmelse med en kontemporær postnasjonal fase.

De to påfølgende kapitlene i denne delen, «In search of the Nordic electroacoustic» av Andrew Bentley og James Andean, og «Starting from scratch: nation-building and the creation of an Icelandic choral tradition» av Árni Heimir Ingólfsson, leverer interessante bidrag til fortolkning og forståelse av henholdsvis nordisk elektroakustisk musikk og kormusikkens betydning for moderne islandsk nasjonsbygging, men tilfører ellers mindre til videreutviklingen av en identitetsteoretisk forståelse av begrepet nordiskhet.

Bokens andre hoveddel, *Images*, har som fellestrekk at de omhandler ulike sider ved bruket av *Nordic* som medie- og markedsføringsstrategi eller branding. Dette er et interessant fag- og forskningsfelt, som blir bredt populærmusikalsk kontekstualisert og fint systematisert i kapitlene «Not Nordic enough? 'Nordic cool' as a Janus-headed strategy for artistic inclusion and expulsion» av Henrik Marstal, og «And Björk of course - the image of Icelandic music» av Margrét Sigrún Sigurðardóttir.

Imidlertid er det Haftor Medbøes bidrag «Cold commodities: discourses of decay and purity in a globalized jazz world» som i størst grad makter å tilføre ytterligere substans til bokens ambisjon om inngående drøfting av *The nature of Nordic music*. Dette gjøres ved på kritisk, analytisk vis å gå bakenfor de utsagn og diskurser som til enhver tid regulerer og er regulert av feltet. Samtidig tilfører denne teksten innsikt i jazzpedagogikkens store betydning i og for jazz i flere av de nordiske landene.

Tor Dybos kapittel om «Folk and popular music in the Nordic countries» bringer fortjenstfullt samisk musikk til bordet, men klarer ellers ikke å redegjøre særlig dyptgående for hva som skulle være distingverende trekk ved nordisk folk rock, sammenlignet med det globale fenomenet han beskriver minst like godt med utgangspunkt i britisk populærmusikkhistorie.

Den tredje delen, *Environments*, representerer et interessant forsøk på å bringe natur, forstått som miljø og omgivelser i mange betydninger og dimensjoner, inn som et aspekt ved *The nature of Nordic music*. Meri Kytös kapittel «Ecocriticism and the Anthropocene in the water soundscape composition contest» bringer i den forbindelse inn noen tidstypiske begreper og perspektiver som er interessante og viktige nok, men teksten klarer likevel ikke å relatere dem godt nok til det som antas å være bokens over-

ordnede anliggende. I så måte blir det mer av et referat fra en hendelse og et fenomen som tilfeldigvis er situert i Norden, men som i prinsippet kunne vært hvor som helst.

Bokens tre siste kapitler er de mest utførlige hva gjelder musikkanalyse. Juha Torvinen og Susanna Välimäki har skrevet kapitlet «Nordic drone: pedal points and static textures as musical imagery of the northerly environment», som gjennom studier av verk av Erik Bergman, Kaija Saariaho og Anna Þorvaldsdóttir (Thorvaldsdóttir) undersøker statiske strukturer, ikke kun i hermeneutisk og fenomenologisk fortolkningsperspektiv, men i tillegg som uttrykk for en tendens i den nordiske samtidsmusikkens estetikk til å relatere til den økologiske vendingen som finner sted på 2000-tallet.

Tim Howell og Richard Powell undersøker også musikk av Saariaho, i tillegg til av Hans Abrahamsen, i kapitlet «Telling the time: Communication and temporality in Nordic new music». Her er det imidlertid primært stykkenes temporalitet som settes i fokus, grundig analysert som uttrykk for «long-term interactions with nature which take centre-stage in these compositions [that] seems more significant in light of their composers hailing from a region where human relationships with landscape and climate can impact heavily on the ability to survive or thrive» (216). Påpasselig nok skriver forfatterne imidlertid at det kan stilles spørsmål ved om slike forutsetninger er uttrykk for noe spesifikt nordisk.

Boken avsluttes med kapitlet «Sigur Rós: Talking timbre» av Michael Rofe, hvor forfatteren tilføyer en interessant timbral dimensjon til de tradisjonelle fortolkingene av Sigur Rós' musikk som manifestasjoner av Islands landskap og/eller generell post-rockestetikk.

Det er hermed antydnet at et mangfoldig utvalg perspektiver, sjangrer, interesser og forsker/forfatterstemmer er representert i denne antologien. Spørsmålet er om *The nature of Nordic music* likevel fungerer så samlende at det legitimerer utgivelsen som antologi, eller om de enkelte bidragene hadde kommet bedre til sin rett i mer profilerte publikasjonskanaler, for eksempel i egnede vitenskapelige og/eller fagorienterte tidsskrift. Forlaget hevder imidlertid at «[t]he book will appeal to anyone interested in Nordic music and culture, especially students and researchers». Mon det. Man kan selvsagt hevde at det uansett er et poeng at en liten til middels region når det gjelder så vel befolkning, størrelse som betydning blir behandlet akademisk med et forsøksvis samlet og/eller samlende perspektiv. Men holdes ett eller flere slike perspektiv godt nok oppe, eller lover boken litt mer enn den holder? Om man godtar dens premisser, særlig om forbindelsene mellom natur, nordiskhet og musikk (som flere av forfatterne likevel tar visse forbehold om) kan den nok fungere rimelig bra. Men samtidig svekkes bokens gjennomgående kvalitet ved at det synes som om flere av bidragene er skrevet uavhengig av dens tema, men i ettertid har fått en siste finish for å møte dette. Det må likevel sies at flere av kapitlene er av høy akademisk verdi. Min innledende ambivalens er likevel opprettholdt. Størst appell vil kanskje en bok som denne kunne få når forlaget har høstet nok profitt til at forfatterkollektivet (ved deres respektive institusjoner) får råd til å kjøpe den fri til Open Access, slik at de leserne, studentene og forskerne som har dedikert interesse av de ulike kapitlene kan lese og bruke dem til sine respektive formål.

Petter Dyndahl